

Vooronderzoek gemeente explosieven Well dorpsrandlocatie

In het kader van de woningbouwontwikkeling aan de dorpsrandlocatie in Well is door de gemeente een vooronderzoek uitgevoerd naar het risico op de aanwezigheid van explosieven. Het doel is om te bepalen of het noodzakelijk is een verder bureauonderzoek uit te laten voeren.

Het risico op de aanwezigheid van explosieven kan grotendeels worden weggenomen door altijd preventief naar explosieven te zoeken. Het nadeel hiervan is dat dit hoge kosten met zich meebrengt en dat dit tot vertraging zal leiden. Het kan gebeuren dat de kosten voor preventieve opsporing hoger uitvallen dan de overige projectkosten. In dit soort gevallen is het de vraag of de kosten opwegen tegen de eventuele risico's van explosieven. Dit is de reden dat vooraf per project een inschatting wordt gemaakt naar het risico van de aanwezigheid van explosieven. Aan de hand van de uitkomsten hiervan wordt er geen of juist wel opdracht verleend om een vervolg bureauonderzoek uit te laten voeren door een bureau.

Risico-inschatting dorpsrandlocatie

Voor de inschatting van de hoogte van het risico op de aanwezigheid van explosieven zijn de volgende bronnen gebruikt:

- Luchtfoto's 3 december 1944;
- Militaire operatie "Veritable", info internet en explosievenonderzoek kasteel Bleijenbeek;
- Foto's voor en na WOII Well;
- Schadekaart kern Well 1948;
- Ooggetuigenverslagen;
- Grondroerende werkzaamheden na WOII;
- Archief gemeente Bergen.

Luchtfoto's

Uit de luchtfoto's van 3 december 1944 is goed te zien dat in en rondom Well loopgraven aanwezig waren. Op de locatie tegenover het kasteel zijn geen loopgraven waar te nemen. Loopgraven zijn een mogelijk militair doel en geven daarom een hoger risico. Well is op 3 maart 1945 bevrijd. Er zijn geen luchtfoto's beschikbaar van de tussenliggende periode. Het is niet bekend of er meer loopgraven zijn bijgekomen. Er is, op basis van de luchtfoto's van 3 december, geen reden om aan te nemen dat het betreffende perceel doelwit is geweest en er gericht op geschoten is. Het is wel bekend dat het een strenge winter was. Het is daarom niet waarschijnlijk dat er na 3 december 1944 nog veel loopgraven zijn bijgekomen.

Operatie "Veritable"

Plekken waar de geallieerden weerstand kregen of waar extra oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden, zoals bij kasteel Bleijenbeek, of op de Groote Horst zijn gedocumenteerd. Er is in de beschrijving van operatie "Veritable" geen oorlogshandeling gedocumenteerd over de inname van Well. Dit wil niet zeggen dat hier niet is gevochten, maar wel dat er zich geen uitzonderlijke gevechtssituaties hebben voorgedaan die de moeite van het noemen waren. Hier op afgaand lijkt het erop dat de oorlogshandelingen in Well zich met name beperkt hebben tot het vernietigen van de kerk aan de Maas en de vernietiging van de molen op 4 december 1944. Beide locaties zijn op afstand gelegen van de locatie tegenover het kasteel.

Foto's

Op de foto's is te zien dat een soldaat op wacht staat tegenover het kasteel en dat de bomen aan de Kasteellaan ter hoogte van het plangebied volledig intact zijn. De oude kerk aan de Maas is doelwit geweest. De kerk en een deel van de omgeving is daardoor vernietigd. De kleine kern Well is zwaar beschadigd.

Schadekaart

Ook uit de schadekaart van Well van 1948 blijkt dat een aantal gebouwen verwoest zijn. De verwoeste gebouwen zijn met name geconcentreerd rondom de oude kerk. De gebouwen aan de Hoenderstraat staat als zwaar beschadigd gecategoriseerd. Wat niet duidelijk is is de betekenis van de aanduiding "zwaar beschadigde panden". Op de foto van een aantal huizen aan de Hoenderstraat van na de oorlog is te zien dat een aantal ruiten kapot zijn. Blijkbaar was dit reden om aan een huis de aanduiding "zwaar beschadigd" op te leggen. De schadekaart bevestigt wel het beeld dat de oude kerk doelwit is geweest.

Ooggetuigen

Verder is door ooggetuigen verklaard dat er geen bombardementsvluchten zijn uitgevoerd. Well is "alleen" bestookt met kanonnen en mortieren. Op de hoek Hoenderstraat/Pastoorstraat is in ieder geval een grote inslag geweest. Hier zat een krater. Op andere plekken verder richting het kasteel zijn geen inslagen waargenomen. De bomen aan de tegenwoordige Hoenderstraat (destijds nog Kasteellaan) zijn gekapt en dus niet door direct oorlogsgeweld vernietigd. Het kasteel heeft lichte beschadigingen opgelopen door directe oorlogshandelingen.

Grondroerende werkzaamheden na WOII

Direct na de oorlog is naast de locatie een nieuwe kerk gebouwd en hebben er diverse archeologische opgravingen plaatsgevonden. Verder hebben er direct tegen de locatie werkzaamheden plaatsgevonden in verband met de riolering. Ter plaatse is een overslaginstallatie geïnstalleerd. Alleen bij de werkzaamheden voor de bouw van de nieuwe kerk is in 1956 een granaat aangetroffen. Er zijn geen meldingen van vondsten tijdens de overige werkzaamheden.

Archief

Uit het archief van de gemeente Bergen blijkt dat in de periode na de oorlog tot midden 1971 meldingen zijn gearcheveerd van gevonden explosieven. Hieronder staan meldingen uit Well. Na midden 1971 zijn er geen meldingen in het gemeentelijk archief opgenomen. Wel is bekend dat in de periode na 1971 bijna wekelijks munitie is gesprongen door de EOD.

- Nr. 12 1952 enige granaten gevonden bij het kasteel;
- Nr. 25 1952 6 granaten bij de Molenbeek;
- Nr. 1953 enige mortiergranaten bij G. Cj. Fleuren E 230 Well;
- Nr. 47 1953 1 handgranaat Ambonezenkamp;
- Nr. 57 1953 granaten nabij Molenbeek en Wezerweg;
- Nr. 67 1954 granaten Well, kon. Marechaussee;
- Nr. 69 en 70 1954 aantal granaten Well;
- Nr. 80 1954 munitie bij de opritten van de nwe brug in Well;
- Nr. 87 1954 granaten Ambonezen Kamp Well
- Nr. 96 1954 3 granaten te Well
- Nr. 97 1954 1 granaat bij Bailybrug te Well;
- Nr. 109 1955 1 granaat dichtbij RK jongensschool;
- Nr. 126 1955 granaten te Well;
- Nr. 133 1956 granaten op diverse plaatsen in Well;
- Nr. 135 1956 kon. Marechaussee granaat;
- Nr. 136 1956 't Leuken granaat;
- Nr. 137 1956 granaat De Paad 1 en Bosserheide 45;
- Nr. 138 1956 projectiel Bosserheide 53;
- Nr. 141 1956 granaat bij te bouwen kerk in Well;
- Nr. 146 1956 granaat De Kamp 16;
- Nr. 149 1956 mortiergranaat Wellsche Hut;
- Nr. 190 1958 mortiergranaat

Zonder nr. zijn gearcheveerd:

- 23 januari 1952 bij opgravingen nabij het gebouw L.L.T.B. is op een granaat gestoten;
- 14 mei 1963 een granaat langs de weg naar de Wellse Hut;
- 26 maart 1959 een granaat Vossenheuvel 1;
- 27 augustus 1959 een granaat Bosserheide 23;
- 29 december 1959 een granaat Oude Kevelaersebaan, grenspaal 514;
- 8 april 1960 munitie Knikkerdorp 39;
- 14 januari 1963 granaten bij de aanlegsteiger en munitie op 30 meter ten noorden van waar de Molenbeek de Maas instroomt;
- 20 november 1962 een granaat bij het kasteel;
- 11 november 1960 vermoedelijk 2 mortiergranaten Papenbeek 11;
- 31 mei 1963 een granaat in de wei bij het kasteel in Well;
- 25 oktober 1963 een bom bij de zandafgraving in Well;
- 11 december 1964 munitie (een bom) De Paad 9;

- 10 juni 1965 een granaat aan de Maas in Well;
- 15 juni 1965 een granaat aan de Maas in Well;
- 6 april 1966 een granaat Op de Paad;
- 4 mei 1966 een granaat in een weiland Elsterendijk 9;
- 2 februari 1967 een granaat Sterrenbos;
- 28 juli 1967 Papenbeek 11 mortiergranaat;
- 5 oktober 1967 granaat achter kapelletje nieuwe kerkhof in Well;
- 3 januari 1968 granaat Papenbeek 82
- 5 december 1968 granaat Papenbeek 5 en projectiel St. Vitusstraat 23;
- 17 april 1969 granaat Kasteellaan 27
- 1 mei 1970 granaat St. Vitusstraat 23;
- 19 mei 1970 granaat St. Vitusstraat 9;
- 12 augustus 1970 granaat St. Vitusstraat 23;
- 17 augustus 1970 granaat Nicolaasstraat 10;
- 2 september 1970 granaat Hoenderstraat 22;
- 27 november 1970 granaat bij de wegomlegging in Well;
- 27 juli 1971 vliegtuigbommetje Hoenderstraat 22.

Uit deze meldingen blijkt dat er in de periode na de oorlog tot 1971 veel munitie is gevonden in onze gemeente waarvan een deel in Well. Het is niet bekend of het gaat om verschoten granaten of achtergelaten munitie. Uit de meldingen kan worden opgemaakt dat de meeste munitie niet is gevonden in de nabijheid van de dorpsrandlocatie. De volgende meldingen zijn daar een uitzondering op:

- Nr. 12 1952 enige granaten gevonden bij het kasteel;
- Nr. 141 1956 granaat bij te bouwen kerk in Well;
- 20 november 1962 een granaat bij het kasteel;
- 31 mei 1963 een granaat in de wei bij het kasteel in Well;
- 2 september 1970 granaat Hoenderstraat 22;
- 27 juli 1971 vliegtuigbommetje Hoenderstraat 22.

Het algemene beeld dat de dorpsrandlocatie geen doelwit is geweest wordt bevestigd door de meldingen in het archief. Er zijn slechts een aantal vondsten gemeld in de nabijheid van de dorpsrandlocatie. Het overgrote deel van de vondsten is gemeld op locaties niet in de nabijheid van de dorpsrandlocatie, maar elders in de kern en het buitengebied van Well en vooral in de nabijheid van de oude kerk en op plekken waar loopgraven aanwezig waren.

Conclusie

De dorpsrandlocatie is geen militair doelwit geweest. Er zijn geen beschrijvingen van oorlogshandelingen in Well in de verslaglegging van operatie Veritable. Er zijn geen meldingen van bombardementsvluchten. Verreweg de meeste explosieven die na de oorlog zijn gevonden zijn niet gevonden in de nabijheid van de dorpsrandlocatie. De kans op aanwezigheid van explosieven op de dorpsrandlocatie is daarom laag. De kans dat uit een verder bureauonderzoek andere resultaten naar voren komen is klein. Er bestaat daarom geen basis voor het verrichten van verder bureauonderzoek.